

ВПЛИВ ESG-РИЗИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ

Батракова Тетяна Іванівна

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку,
Запорізький національний університет*

Квас Анна Сергіївна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня,
Запорізький національний університет*

У сучасних умовах поглиблення глобалізаційних процесів, цифровізації економіки та трансформації фінансових ринків банківський сектор дедалі більше стикається з новими ризиками і викликами, серед яких особливого значення набувають ESG-ризики. Вони формують нові виклики для банківського сектору, зокрема у сферах оцінювання кредитоспроможності позичальників, управління активами та виконання регуляторних вимог. Банки, як провідні фінансові посередники, відіграють важливу роль у забезпеченні сталого економічного розвитку. Водночас відсутність комплексного підходу до врахування ESG-факторів у їхній діяльності може спричинити зростання фінансових, репутаційних і регуляторних втрат.

ESG-ризики доцільно розглядати як сукупність потенційних фінансових і нефінансових втрат, що виникають унаслідок впливу екологічних, соціальних та управлінських факторів на діяльність позичальників і контрагентів банків. (табл.1). Вони впливають як на прибутковість і збитковість, так і на ліквідність банківських установ. Специфіка банківського сектору полягає в тому, що ESG-ризики можуть мати як прямий вплив на самі банки (наприклад, пошкодження їхніх будівель унаслідок стихійних лих), так і опосередкований – через клієнтів (зміни ринкової кон'юнктури, перебої у виробництві тощо). У результаті це може спричинити зростання частки простроченої кредитної заборгованості.

У сфері корпоративного кредитування ESG-ризики мають низку суттєвих особливостей. По-перше, їм притаманний системний і тривалий характер, що ускладнює їх прогнозування через віддаленість наслідків у часі. По-друге, вони тісно пов'язані з традиційними фінансовими ризиками, оскільки ESG-фактори можуть трансформуватися у кредитний, ринковий, операційний або репутаційний ризики. По-третє, для них характерна значна асиметрія інформації, обумовлена неповнотою чи недостатньою достовірністю даних щодо екологічного впливу, соціальної

Основні види ESG-ризиків у діяльності банків

Ризики	Характеристика
Екологічні ризики (E)	- Фізичні ризики: порушення ланцюжка поставок; підвищення рівня океанів та морів; посухи. - Перехідні ризики: регулюючий та законодавчий вплив у рамках просування сталого розвитку або контролю діяльності, що завдає шкоди довкіллю та суспільству (наприклад, вуглецевий податок); структурні зміни попиту та пропозиції на товари, послуги та сировину
Соціальні ризики (S)	- Недотримання трудових норм. - Неадекватна оплата праці. - Відсутність гарантій дотримання стандартів виробничої безпеки та охорони здоров'я працівників. - Відсутність гарантій безпеки продукції
Управлінські ризики (G)	- Дотримання податкового законодавства. - Корупція чи наміри хабарництва. - Недоречний розмір винагороди найвищого керівництва. - Відсутність належних гарантій захисту даних

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [1]

відповідальності та якості корпоративного управління позичальників. Крім того, ESG-ризики слабо відображаються у короткострокових ринкових сигналах і часто не враховуються традиційними кредитними моделями. Їхній рівень невизначеності також підвищується через зміни регуляторного середовища (зокрема запровадженням вуглецевих податків чи обов'язкової нефінансової звітності) та зростання вимог до соціальної відповідальності бізнесу.

Практичний вплив ESG-ризиків у корпоративному кредитуванні проявляється через погіршення якості кредитного портфеля, підвищення потреби у формуванні резервів, а також репутаційні втрати, які здатні підірвати довіру інвесторів і ускладнити доступ до фінансових ринків. Наприклад, компанії з високою енергоємністю змушені нести додаткові витрати на відповідність «зеленим» вимогам, що послаблює їхню здатність своєчасно обслуговувати борг. У результаті банки наражаються на зростання ймовірності дефолтів і частіше змушені вдаватися до реструктуризації кредитної заборгованості.

Оцінка ESG-ризиків під час кредитування клієнтів є важливим елементом управління ризиками і забезпечення сталого розвитку фінансової установи. Такий підхід дає змогу фінансовим установам не лише знижувати можливі фінансові ризики, а й підтримувати стійкий

розвиток економіки та суспільства. Основними етапами оцінки ESG-ризиків у кредитуванні є:

1. Ідентифікація ESG-ризиків.

2. Попередній аналіз ризиків: на початковій стадії кредитного процесу банк визначає, чи належить клієнт до категорій із підвищеним ESG-ризиком. Це передбачає аналіз галузі, регіону діяльності та специфіки проєктів клієнта. Зокрема, підвищений рівень ризику можуть мати проєкти у видобувній, хімічній галузях або великі інфраструктурні ініціативи.

3. Поглиблена оцінка ризиків: для клієнтів і проєктів із високим рівнем ESG-ризиків банк проводить детальніший аналіз, який може включати ESG-аудит, перевірку наявності дозволів і ліцензій, а також оцінку відповідності міжнародним стандартам і нормативним вимогам. Додатково можуть запитуватися документи, що підтверджують вплив діяльності клієнта на довкілля та суспільство, зокрема звіти з оцінки впливу на довкілля або нефінансову звітність.

4. Прийняття кредитного рішення: у разі виявлення значних ESG-ризиків банк може відмовити у фінансуванні або запропонувати умови, що дозволяють їх знизити; також враховується наявність і ефективність системи управління ESG-ризиками у клієнта.

5. Моніторинг і звітність: після надання кредиту банк здійснює постійний контроль за дотриманням клієнтом ESG-вимог, включаючи перевірку виконання умов договору, проведення аудитів та аналіз звітності. У разі порушень банк може застосувати коригувальні заходи, аж до припинення фінансування [2].

Ефективна система ESG-ризик-менеджменту в банках потребує інтеграції ESG-факторів у стратегію, корпоративне управління та всі етапи управління ризиками. ESG-ризики слід розглядати як складову традиційних фінансових ризиків, оскільки вони взаємопов'язані, мають довгостроковий вплив і можуть посилювати ризики концентрації, особливо через регуляторні та перехідні зміни, що впливають на стійкість кредитних портфелів.

Серед перспективних напрямів досліджень ESG-ризик-менеджменту в банках України можна виділити:

1. Розробку уніфікованих підходів до оцінки ESG-ризиків, адаптованих до українського фінансового сектору (зокрема стрес-тестування та сценарне моделювання перехідних ризиків).

2. Створення галузевих ESG-індикаторів для оцінки ризик-профілю клієнтів з урахуванням специфіки секторів економіки.

3. Оцінку впливу ESG-факторів на кредитоспроможність і рейтинги позичальників у середньо- та довгостроковій перспективі.

4. Дослідження регуляторних підходів ЄС (CSRD, SFDR, таксономія ЄС) та можливостей їх імплементації в Україні.

5. Аналіз інструментів сталого фінансування (зелені, соціальні та перехідні облігації); вивчення ефективності ESG-комунікацій банків і впливу прозорості звітності на довіру стейкхолдерів.

6. Формування моделей корпоративного управління, що забезпечують ефективну ESG-інтеграцію відповідно до європейських вимог [3].

Реалізація цих напрямів сприятиме розвитку ESG-ризик-менеджменту в українських банках, впровадженню кращих практик сталого фінансування та зміцненню позицій України на міжнародних ринках капіталу.

Список використаних джерел:

1. ESG-ризик у банківській сфері. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/ua/pdf/2022/01/esg-risks.pdf> (дата звернення: 16.04.2026).
2. Глосарій термінів ESG для фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG_hlosarii_09-03.pdf?v=16 (дата звернення: 16.04.2026).
3. Неізнана О. В., Внукова Н. М. Управління ESG-ризиками в банках України: оцінка поточного стану та структурні елементи ефективної інтеграції в ключові управлінські та бізнес-системи банку. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2025. №12. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/8470/8608> (дата звернення: 16.04.2026).